

„...MEGTEKINTHETŐ A SZÍNHÁZTÖRTÉNETI TÁR OLVASÓTERMÉBEN ÉS KATALÓGUSFOLYOSÓJÁN...”

Az elmúlt esztendők nagy évfordulói után a 2011. év kisebb jubileumi kiállításairól

A Színháztörténeti Tár leglátványosabb és legszelebb körben népszerű tevékenysége színház- és színháztörténeti kiállításokon vagy kiadványokban testesül meg. Egy-egy kiállítás vagy kötet igen komoly gyűjteményi és kutatómunka végeredményének közönség elé bocsátása, egyben a színháztörténeti forráskutatás egyik célja is.

Az Országos Széchényi Könyvtár nem éppen múzeumi jellegű és igényű kiállítási tereiben időről időre tarthatnak a magyar művelődéstörténet, színház-

Paulay Ede mint Rákóczi. Szigligeti Ede *II. Rákóczi Ferenc fogsága* című drámájának kolozsvári bemutatóján, 1861. szeptember 29.

művészet-történet jeles és kitüntetett teljesítményeire, legnagyobb alakjaira emlékező és emlékeztető kiállítások, változatos formai és tartalmi jegyekkel leírható dokumentum-együttesek, képi és szöveges források bemutatására teremtve alkalmat. A történeti folyamatban megragadva egy alkotó pillanatot (egy színjáték-előadást) vagy egy illanó művészi pálya földidézhető állomásait igyekszünk megmutatni, ami a színházból, a színjátékból megmarad. A mű és halandó létrehozói ugyanis nem maradandók, mint más, szerencsésebb művészeti ágakéi, így csak a nézői emlékezetet támogató dokumentumokban bízhatunk, hogy az ember (az alkotó és a befogadó ember) személyiségének hozzájárulásával mégis megmarad a lényeg („ami a szemnek láthatatlan”), a színjáték hatása és emléke a közönség s a nemzet memóriájában.

A Színháztörténeti Tár kiváló munkatársai 2011-ben is több kiállítással várták látogatóinkat. Ahogy elmúlt a 2010. év, mely az Erkel-évforduló esztendejeként vonul be a nemzeti emlékezetbe, ahogy elmúlt a hónapokon keresztül intenzíven ünnepelt, két évfordulót is sorjázott Márkus Emília-jubileum, az idén kisebb, ám épp oly érdekes témákat találtunk, hogy bemutassuk gyűjteményünk izgalmas kincseit.

Alighogy a tavasszal kezdődött nagyobb szabású Miroslav Krleža kiállítás lezárult, és az évfordulós tematikus honlap, mint virtuális kiállítás a Színháztörténeti Tár közreműködésével megszületett s bemutatásra került a Múzeumok Éjszakájára időzítve, a Tár saját kiállítására is vártuk az esti-éjszakai látogatókat. Kamaratárlattal emlékeztünk a Rákóczi-szabadságharc színpadi összefüggéseire, s nemcsak Rákóczira és a kuruc korra, a történelmi hősökre, de a színház jelesei- re, dráma- és operettszerzőkre, színészekre, tervezőkre, zeneköltőkre is egyúttal. Dr. Kis Domokos Dániel, akinek történész-művelődéstörténészként épp a Rákóczi-kor a szűkebb szakterülete,

A Kertész Sándor kiállítás plakátja

igen sok és érdekes adatot és dokumentumot talált és tárt föl Rákóczi (és kortársai) színi megjelenítésének történetéből. Az Olvasóterem két tárlójában és néhány tablón a közönség elé bocsátott kamara-kiállításunkat (Rákóczi *a színpadon*) a Múzeumok Éjszakáján rövid idő alatt igen sokan, utána, sajnos, kevesebben ismerhették meg (nemcsak a nyári zárva tartásunk, hanem a sok esemény között kissé árnyékban feledettsége okán is).

Ősszel azután két újabb kamaratárlattal jelentkeztünk, melyek közül az első, a Kertész Sándor 100. születési évfordulójára és a Torontóban 30 éven át folyamatosan működött Művész Színházra emlékeztető tárlat volt, melyet Both Magdolna és Erdélyi Lujza készített Papp Judit és Horváth Pál restaurátorok közreműködésével. („*Dérnyé voltam Kanadában.*” 100 éve született Kertész Sándor, a Torontói Művész Színház alapítója) A kiállítás létrehozásában nemcsak inspirálónk, de a család adományaival nélkülözhetetlen munkatársunk, s december elején azután Kanadából személyesen is hazalátogatván szenvedélyesen elragadtatott kritikusként is volt Kertész-Millard Kathy, a színházalapító-színész-rendező szintén színész lány.

A Kertész-kiállítás rendkívül nehéz körülmények között jött létre, hisz eredetileg komoly installációval színházi aulába és széles közönség elé szántuk, de mivel a 2011-es év a budapesti színi életben a nagy átrendeződések kezdő éve lett, így a József Attila Színházba álmódott kiállítást végül, a nyári születésnaptól elmaradva, október 17-én a Színház-történeti Tár alkalmilag kiállítótérre avasított katalógusfolyosóján és néhány olvasótermi tárlóban rendeztük be. Az esetlegesnek tűnő elhelyezés azonban nem vált kárára a bemutatandó anyagnak, sőt, hála a tárgyat, a témát és a forrásanyagot kiemelkedően ismerő, és a látogatók nézőpontját a maguk víziójával a legmesszebb menőkig ötvözni képes kolléganőinknek, a képzelhetőnél talán még izgalmasabb összefüggések föltárására adtak lehetőséget a másolati színlapok és levelek, fényképek és vallomás- vagy kritikarészletek rendkívül megfontolt, bár nem hagyományos elhelyezésével, illetve a tárlók eredeti anyagának elrendezésével.

Nem sokkal ezután egy újabb „mini-kamarakiállítás” megnyitójára került sor november 9-én, kapcsolódva a Magyar Tudományos Akadémia Táncstudományi Munkabizottságának a Tudomány Ünnepeét köszöntő ez évi emléküléséhez. Bemutattuk a Szalay Karolára emlékező *Művészet és tudomány – lélek és test*

címmel válogatott anyagunkat. A 100 éve született és 10 esztendeje elhunyt, kiemelkedő táncos-színészi tehetséggel áldott művésznő tudományos, művészettörténetész doktori munkáját a megnyitón Beke László, a Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutatóintézetének igazgató professzora méltatta. A néhány tárlóban látható dokumentumok (fényképek, jellem- és díszlettervek, levelek) nemcsak Szalay Karola legfontosabb szerepeiről és szakmai, emberi kapcsolatairól, valamint tudományos értekezéséről tájékoztatnak, de reményeink szerint az Operaház balett-együttesének a magas művészi rangra emelkedést hozó és a korszerű táncszínház stíluslehetőségeit kibontakoztató korszakáról, s Szalay Karola későbbi táncpedagógusi, részben Milánóban, a Scala Színházban zajlott pályaszakaszáról is hírt adnak. Az ízelítőnek szánt néhány soros bemutatás, a számos szép fénykép és Márk Tivadar, Oláh Gusztáv és Fülöp Zoltán tervei remélhetőleg fölkeltek a megérdemelt érdeklődést a jelentős életművet maga után hagyó alkotó iránt.

A Színház-történeti Tár a fentiekén kívül olyan kiállításokhoz is szolgált dokumentumokkal, melyek a ház falain kívül kerültek megrendezésre. Így például a nagyváradi színház önálló magyar társulata születés-

Szalay Karola *A fából faragott királyfi* 1935-ös operaházi előadásában;
Fülöp Zoltán díszletterve Bartók táncpantomimjához

napjának megünnepléséhez s egyúttal a színház épületének 111. fennállási évfordulójához; a Zenetudományi Intézet Zenetörténeti Múzeumában rendezett nagy Liszt-kiállításához, a nyáron Pécsről, az Országos Színházi Találkozó forgatagából indult, s azóta már több helyen bemutatott Rodolfo és Kiss Manyi jubileumi kiállításokhoz (*Színház és Varázslat*) vagy a Heckenast

Gusztáv alakja köré szerveződő nagy-kiállításának anyagához.

A legjelentősebb magyar színházi dokumentumgyűjtemény, a nemzeti könyvtár Színház-történeti Tára fontos küldetésének tekinti, hogy a kincsszámba menő tervlapokat, fényképeket, kéziratokat, színházi szövegpéldányokat, iratokat, színlapokat és színházi aprónyomatványokat, a hozzánk kerülő teljes személyi hagyatékokat vagy intézményi fondokat a lehetőségek szerint minél teljesebben földolgozva s minél érdekesebben tárja a színházszerető és könyvtárjáró közönség illetve az érdeklődő színházcsinálók elé. Ehhez mind a szakértelem, mind a tapasztalat és tehetség, mind a szívbeli elszánás, hivatástudat

és odaadó munkakedv adott. A 2011-ben 62 esztendő tematikus kollekción munkatársai szívesen vezetnek be olvasóinkat-kutatóinkat és a kiállítás-látogatókat is a színház csodájának megőrzésére és átadására hivatott Színház-történeti Tár értékei közé. A kiállítások kulisszái mögött őket is láthatják, velük, munkájukkal is találkozhatnak hát.

Sirató Ildikó
sirato.at.oszk.hu